

Motion till riksdagen 2005/06:L253

av Tasso Stafilidis m.fl. (v)

Det rättsliga föräldraskapet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda det rättsliga föräldraskapet gällande barn som har fler än två föräldrar och hur barns juridiska rättigheter till sina föräldrar utöver de biologiska föräldrarna skall tillgodoses.

Barnets rätt till sina föräldrar

Sedan den 1 februari 2003 är det möjligt för två personer av samma kön att ha gemensam vårdnad om ett barn. Vidare har registrerade partners möjlighet att prövas som adoptivföräldrar. Enligt gällande ordning är det endast möjligt för ett barn att ha en eller två vårdnadshavare. Således utgår lagstiftningen ifrån en traditionell heterosexuell kärnfamilj utan att ta någon hänsyn till att dagens familjekonstellationer ser olika ut.

Det barn som tillkommer i t.ex. en familj bestående av ett lesbiskt par och ett bögpar eller en man ges alltså ingen formell rätt till de föräldrar som inte är biologiska. Det barn som tillkommer genom assisterad befruktning utomlands eller via insemination som utförs i hemmet omfattas inte av de regler som gäller för ett barn till ett lesbiskt par som tillkommit genom assisterad befruktning inom den svenska allmänna sjukvården. Även barn till heterosexuella föräldrar som är separerade saknar juridiska rättigheter till sina styvföräldrar.

Att det inte existerar något juridiskt förhållande mellan barnet och styvföräldern blir tydligt om en av de biologiska föräldrarna dör eller om en vårdnadshavare separerar från den sociala föräldern. Utifrån barnets bästa och barnets rätt till de föräldrar som vårdar barnet kan det vara till barnets fördel att även det sociala föräldraskapet erkänns. Barnet saknar t.ex. en juridisk rättighet till umgänge med den person som inte är biologisk förälder trots att barnet växer upp tillsammans med den föräldern. Barnet har heller inte någon rätt till arv efter den sociala föräldern.

Fel! Okänt namn på

Vi ser ett växande behov av en sådan reglering då många barn lever under sådana omständigheter att lagstiftningen inte ger utrymme för att ta tillvara det berörda barnets bästa. Det finns i dag ingen möjlighet till adoption eller rättsligt föräldraskap då båda de biologiska föräldrarna fortfarande är i livet. Dagens varierande familjekonstellationer ställer krav på en helt ny familjerättslagstiftning. Regeringen bör noga beakta de förändringar som krävs bl.a. gällande barnets rätt till umgänge med en icke biologisk förälder samt rätt till arv efter denna.

Tidigare utredning

Lagutskottet har tidigare avslagit motioner med liknande yrkanden. I två betänkanden (bet. 2002/03:LU10 s. 13) och (bet. 2003/04:LU11 s. 12) har utskottet hänvisat till att frågan kommer att aktualiseras i samband med Regeringskansliets analys av det rättsliga föräldraskapet vid assisterad befruktning (Ds 2004:19). I promemorian "Föräldraskap vid assisterad befruktning för homosexuella" konstateras visserligen att frågan om fler än två vårdnadshavare har aktualiserats vid ärendets beredning. Man har dock valt att inte ta upp frågan i promemorian överhuvudtaget (Ds 2004:19 s. 37).

Frågan behandlas inte heller i regeringens proposition (prop. 2004/05:137) om assisterad befruktning och föräldraskap. Lagutskottet pekar i sitt senaste betänkande (bet. 2004/05:LU10 s. 14) på att frågan om beslutanderätten vid gemensam vårdnad ska behandlas av 2002 års vårdnadskommitté. Lagutskottet utgår från att regeringen kommer att ta upp den aktuella frågan i samband med den kommande beredningen av 2002 års vårdnadskommittés betänkande. Lagutskottet bortser därvid helt från att det inte ens ingått i 2002 års vårdnadskommittés uppdrag att uppmärksamma barns rätt till sina styvföräldrar. Frågan behandlas följaktligen inte heller i det aktuella betänkandet (SOU 2005:43).

Vänsterpartiet anser att det är anmärkningsvärt att frågan inte beaktats vare sig av lagutskottet eller också regeringen med tanke på att redan den parlamentariskt sammansatta kommittén om barn i homosexuella familjer anfört att frågan om det kan vara till ett barns bästa att ha fler än två vårdnadshavare bör utredas närmare (SOU 2001:10 s. 343). Kommittén nämnde även att frågan om möjligheten för en spermadonator att ha gemensam vårdnad tillsammans med ett lesbiskt par bör utredas. I betänkandet erinras om att både isländsk och engelsk lagstiftning ger en möjlighet för styvföräldrar att vara rättsliga vårdnadshavare tillsammans med de biologiska föräldrarna (SOU 2001:10 s. 344).

Vänsterpartiet menar att behovet av en lagändring på det aktuella området är akut. Regeringen bör därför tillsätta en utredning med uppdrag att se över det rättsliga föräldraskapet gällande barn som har fler än två föräldrar och hur barns juridiska rättigheter till sina föräldrar utöver de biologiska vårdnadshavarna skall tillgodoses. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 23 september 2005

Tasso Stafilidis (v)

Rossana Dinamarca (v)

Siv Holma (v)

Alice Åström (v)

Mats Einarsson (v)

Rolf Olsson (v)